

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

**ОДЕСЬКІ ГРУДНЕВІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАНЯ:
ПРИВАТНЕ ПРАВО, ЯК КОНЦЕПТ
В УМОВАХ ВІЙНИ:
ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції

*Одеса,
12 грудня 2024 року*

Одеса
Фенікс
2024

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонов*,
докторки юридичних наук, професорки *І. Давидової*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», професорка;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Члени оргкомітету Всеукраїнської наукової конференції:

Андронов Ігор – д.ю.н., професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Подцерковний Олег – д.ю.н., зав. кафедри господарського права та процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Харитонов Олена – д.ю.н., зав. кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Харитонов Тетяна – д.ю.н., зав. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Мінченко Райса – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Бабич Ірина – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Берназ-Лукавецька Олена – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Матійко Микола – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Орзіх Юрій – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Шамота Олександр – асистент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія»;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія».

Одеські грудневі цивілістичні читання: приватне право, як концепт в умовах війни: людський вимір : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 12 груд. 2024 р.) [Електронне видання] / за заг. ред.: д.ю.н., проф. Є. Харитонов, д.ю.н., проф. І. Давидової ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 318 с. – Режим доступу:

ISBN 978-617-8430-40-5

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем цивільного права та процесу, господарського права і процесу, аграрного, земельного, екологічного та природоресурсового права та інших галузей приватного права, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 12 грудня 2024 р. в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженням науковців у сфері цивілістики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 347.1 : 341.9“364” (477)

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	10
<i>Харитонов Євген Олегович, Харитонova Олена Іванівна,</i> ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ЗІТКНЕННЯ ІНТЕРЕСІВ: ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР . .	12
<i>Давидова Ірина Віталівна,</i> ЗУСТРІЧНИЙ ПОЗОВ У ДОГОВІРНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ	16
<i>Мінченко Раїса Миколаївна,</i> ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ. ПРАВОСУДДЯ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ. АЛЬТЕРНАТИВА ЧИ НЕОБХІДНІСТЬ	20
<i>Сафончик Оксана Іванівна,</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДАННЯ ШЛЮБУ ОНЛАЙН ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСТОСУНКУ ДІЯ В УКРАЇНІ .	24
<i>Адамова Олена Семенівна,</i> СТРЕС ТА РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПСИХОСОМАТИЧНІ ТА ПРАВОВІ РОЗВІДКИ.....	27
<i>Бабич Ірина Григорівна,</i> ЕВОЛЮЦІЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА У РИМСЬКОМУ ПРАВІ І У СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	31
<i>Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна,</i> ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ	34
<i>Василевська Надія Станіславівна,</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ, РЕАЛІЇ ВІЙСЬКОВОГО ЧАСУ	37
<i>Глиняна Катерина Михайлівна,</i> ГУМАНІТАРНІ ПРИНЦИПИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ	41
HUMANITERIAN PRINCIPLES FOR THE PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS IN SITUATIONS OF ARMED CONFLICT	41
<i>Галупова Лариса Ігорівна, Мартинюк Іван Вікторович,</i> ПЕРЕВАГИ МЕДІАЦІЇ ЯК СПОСОБУ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	45
<i>Журило Сергій Сергійович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	49
<i>Завальнюк Сергій Володимирович</i> ЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У ПОДОЛАННІ ПРОГАЛИНИ В ЗАКОНОДАВСТВІ ЩОДО ПОНЯТТЯ «МАЙНОВОГО ПРАВА»	53

Василевська Надія Станіславівна,
PhD (Право)
доцентка кафедри цивільно-правових дисциплін
Економіко-правового факультету
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ, РЕАЛІЇ ВІЙСЬКОВОГО ЧАСУ

Введення військового часу небувало підвищило попит на знання та практики поводження в небезпечних ситуаціях та актуалізувало вміння надання домедичної допомоги. На шпальтах інформаційного простору шириться реклама щодо курсів, тренінгів, шкіл з надання домедичної допомоги, першої медичної допомоги, основ медичних знань. Обов'язок з надання домедичної допомоги маніпулятивно розповсюджується на всіх осіб: школярів, студентів, звичайних громадян. Відбувається небувала активність благодійних та волонтерських центрів щодо навчання тактичної медицини, правилам надання першої медичної допомоги, невідкладної допомоги, проходження інструкторських курсів з домедичної допомоги. Без сумнівів, особливі обставини вимагають особливих вмінь, але, яке правове підґрунтя мають зазначені форми активностей? В першу чергу, слід зауважити, помилкове використання термінів перша допомога, невідкладна медична допомога, домедична допомога, як в інформаційному просторі так і в нормативно-правовій базі. Відповідно до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ «медична допомога – діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямована на профілактику, діагностику та лікування у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами» [1]. До медичної допомоги, яку можуть отримати громадяни України, відносяться наступні види: екстрена медична допомога, первинна медична допомога, спеціалізована медична допомога, паліативна допомога (ст. 8 «Основ»). Реабілітаційна допомога, винесена за межі медичної допомоги, може надаватись фахівцями з реабілітації у сфері охорони здоров'я і її правові та організаційні засади визначені Законом України «Про реабілітацію в сфері охорони здоров'я» від 03.12.2020 р. № 1053-ІХ [2]. Закон України «Про екстрену медичну допомогу» від 05.07.2012 р. № 5081-VI зазначає «невідкладний стан

людини – раптове погіршення фізичного або психічного здоров'я, яке становить пряму та невідворотну загрозу життю та здоров'ю людини або оточуючих її людей і виникає внаслідок хвороби, травми, отруєння або інших внутрішніх чи зовнішніх причин» [3]. Допомога, яка може бути надана при невідкладних станах особою без медичної освіти становить домедичну допомогу – «невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи» [3]. Отож, домедичну допомогу надають при невідкладних станах, на місці події, особи без медичної освіти, які відповідно до своїх службових повноважень зобов'язані надавати такий вид допомоги. Перелік таких осіб наведений в статті 12 цього ж закону: «Особами, які зобов'язані надавати домедичну допомогу людині у невідкладному стані, є: рятувальники аварійно-рятувальних служб, працівники державної пожежної охорони, поліцейські, фармацевтичні працівники, провідники пасажирських вагонів, бортпровідники та інші особи, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти практичними навичками надання домедичної допомоги» [2]. Цікаво, що до інших осіб, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти практичними навичками надання домедичної допомоги помилково відносять викладачів. У відповідному листі Міністерства охорони здоров'я від 06.11.2018 р. № 07.1.07.-17/1469/ЗПІ-18 зазначається, що ані Закон України «Про екстрену медичну допомогу», ані законодавство в сфері освіти не містить прямої норми, що зобов'язує педагогічних працівників оволодівати навичками надання домедичної допомоги [4]. В той же час, педагогічні працівники, як і всі інші працівники, повинні проходити інструктаж та навчання з питань охорони праці: «Працівники під час прийняття на роботу і в процесі роботи, а також учні, курсанти, слухачі та студенти під час трудового і професійного навчання проходять на підприємстві за рахунок роботодавця інструктажі, навчання та перевірку знань з питань охорони праці, надання домедичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також правил поведінки у разі

виникнення аварії» [5]. Дані правовідносини врегульовані законодавством України про охорону праці, чітко визначені суб'єкти – роботодавець та працівник, розроблені та затверджені відповідні програми навчання, документація, правила перевірок знань тощо [6].

Відповідно до статті 48 розділу VIII Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху Закону України «Про дорожній рух» від 30.06.1993 р. № 3353-ХІІ, визначено, що водії транспортних засобів, поліцейські і відповідні посадові особи військової інспекції безпеки дорожнього руху військової служби правопорядку у Збройних силах України зобов'язані володіти практичними навичками з надання домедичної допомоги потерпілим внаслідок дорожньо-транспортних пригод, періодично проходити відповідну підготовку за програмами, які затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я [7]. Навчання можна пройти в обласних навчально-методичних центрах цивільного захисту, управління та облік яких здійснює Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Система зазначених навчальних центрів розрахована на забезпечення належного рівня підготовки для керівного складу та фахівців відповідних органів влади, підприємств та організацій, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту. Навчальні центри здійснюють свою діяльність відповідно до ліцензії у сфері післядипломної освіти для осіб з вищою освітою за спеціальністю «Цивільна безпека».

Роль благодійних фондів, громадських організацій, консалтингових агенцій в процесі надання освітніх послуг з домедичної допомоги законодавством не визначена, а «координацію і методичний супровід суб'єктів господарювання, які проводять навчання працівників з питань охорони праці, здійснює державне підприємство Головний навчально-методичний центр Держпраці (далі – Головний навчально-методичний центр Держпраці)» [5].

Ще одним аргументом в обов'язку надання домедичної допомоги часто зазначають настання юридичної відповідальності за ненадання останньої. Слід зауважити, що Закон України «Про екстрену медичну допомогу» в статті 3 зазначає обов'язок надати людині у невідкладному стані особою без медичної освіти допомогу у вигляді: «негайно здійснити виклик екстреної медичної допомоги або повідомити про виявлену людину у невідкладному стані та про місце події праців-

ників найближчого закладу охорони здоров'я чи будь-яку особу, яка зобов'язана надавати домедичну допомогу та знаходиться поблизу місця події; за можливості надати виявленій людині у невідкладному стані необхідну допомогу, у тому числі шляхом перевезення такої людини до найближчого до місця події відділення екстреної (невідкладної) медичної допомоги чи іншого закладу охорони здоров'я, у якому може бути забезпечено надання необхідної медичної допомоги» [3]. Щодо настання відповідальності за ненадання допомоги відповідно до статі 136 Кримінального кодексу України, законодавець передбачив відповідальність за бездіяльність, тобто відсутність будь-яких заходів по усуненню небезпеки, що відомі суб'єкту і мова не йде про обов'язкове застосування порядків надання домедичної особи при невідкладних станах. Громадяни мають право відвідувати курси з надання домедичної допомоги в рамках власної громадянської ініціативи і здобувати корисні знання.

Вміння діяти в стресових та небезпечних ситуаціях та якісно надавати домедичну допомогу під час військового стану є беззаперечно необхідною мірою захисту власного життя та оточуючих. В той же час, невизначеність суб'єктного складу досліджуваних правовідносин, відірваність життєвих практик від нормативно-правової бази щодо навчання цивільних осіб порядкам надання домедичної допомоги, відсутність порядку акредитацій надавачів освітніх послуг з надання домедичної допомоги, їх існування поза державних інституцій створює необхідність в правовому регулюванні зазначеного виду діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
2. Про реабілітацію в сфері охорони здоров'я: Закон України від 03.12.2020 р. № 1053-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20/ed20201203#Text>
3. Про екстрену медичну допомог: Закон України від 05.07.2012 р. № 5081-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#Text>
4. Лист МОЗУ від 06.11.2018 р. № 07.1.07.-17/1469/ЗПІ-18 URL: https://dostup.org.ua/request/41895/response/92869/attach/3/attachment.pdf?cookie_passsthrough=1
5. Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підви-

щеною небезпекою: наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 р. № 15 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05#Text>

6. Про охорону праці: Закону України від 14.10.1992 р. № 2694-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>

7. Про дорожній рух: Закон України від 30.06. 1993 р. № 3353-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text>

Глиняна Катерина Михайлівна,

кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»

ГУМАНІТАРНІ ПРИНЦИПИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

HUMANITERIAN PRINCEPLES FOR THE PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS IN SITUATIONS OF ARMED CONFLICT

Воєнні конфлікти у сучасному світі створюють серйозні виклики для забезпечення прав людини, особливо для найбільш вразливих груп населення – дітей. Вони є першочерговими жертвами фізичного, психологічного та соціального впливу війни. У таких умовах гуманітарні принципи стають фундаментом для захисту прав дитини, забезпечуючи основу для міжнародного співробітництва та правового регулювання.

Діти, згідно з міжнародним гуманітарним правом, потребують особливого захисту. Женевські конвенції 1949 року та їхні Додаткові протоколи 1977 року передбачають спеціальні положення щодо захисту дітей під час збройних конфліктів. Вони зобов'язують сторони конфлікту забезпечувати безпеку дітей, включно із заборонаю на залучення дітей до участі у воєнних діях, а також гарантії доступу до гуманітарної допомоги, медичних послуг і освіти. Права дітей у цьому контексті є невід'ємною частиною права на життя та людську гідність. [1,2,3]

Серед основ гуманітарних принципів у цьому контексті ключову роль відіграють принципи гуманності, нейтральності та незалежності. Принцип гуманності наголошує на необхідності мінімізувати